

**Донецька обласна державна адміністрація
Управління культури і туризму
КЗК – Донецька обласна універсальна наукова
бібліотека ім. Н. К. Крупської
Відділ науково-методичної роботи і
соціологічних досліджень**

Бібліотека як центр громадянської освіти

**Інформаційна довідка з досвіду
роботи Костянтинівської центральної міської
публічної бібліотеки ім. М. Горького**

Донецьк 2012

ББК 78.349.8

Б 59

Бібліотеки як центр громадянської освіти : інформ. довідка з досвіду роботи Костянтин. міськ. публ. б-ки ім. М. Горького / Донец. облдержадмін., упр. культури і туризму, КЗК – Донец. обл. універс. наук. б-ка ім. Н. К. Крупської ; уклад. І. А. Пилипенко. – Донецьк : Сх. вид. дім, 2012. – 16 с.

Укладач: І. А. Пилипенко

Редактор: Т. С. Литвин

Науковий редактор: Н. В. Петренко

Відповідальний
за випуск: Л. О. Новакова,
засл. працівник культури України

© КЗК – Донецька ОУНБ
ім. Н. К. Крупської, 2012
© «Східний видавничий дім»
(макет і обкладинка)

Соціально-економічні зміни, що відбуваються в Україні, соціальна диференціація суспільства, девальвація духовно-моральних цінностей негативно впливають на суспільну свідомість громадян, характерними рисами якої стали вакуум справжніх цінностей та зниження громадянської відповідальності. Це призвело до зниження рівня освіченості і культури, моральності і патріотизму, нехтування правами та обов'язками людини і громадянина, зневажливого ставлення до закону, громадян, суспільства, соціальних та державних інститутів країни. Громадянська безграмотність і політична пасивність, правова некомпетентність громадян ведуть до втрати життєвих смислів.

Ситуація, що склалася в українському суспільстві, актуалізує питання громадянської освіти, яка виступає важливим чинником гуманізації суспільно-економічного життя, формування нових, прогресивних життєвих настанов особистості. Відповідно до проекту Концепції Громадянської освіти в Україні, розробленого дослідницькою групою проекту «Освіта для демократії в Україні», мета громадянської освіти – сформувати особистість, якій притаманні демократична громадянська культура, усвідомлення взаємозв'язку між індивідуальною свободою, правами людини та її громадянською відповідальністю, готовність до компетентної участі у житті суспільства. Громадянська освіта – це набування теоретичних знань, формування практичних вмінь і навичок основ демократії, прав і обов'язків громадян плюралістичного суспільства, розвиток толерантності для розуміння і сприйняття світу.

Враховуючи важливість посилення ролі бібліотеки у формуванні суспільно-активної, інформаційно грамотної особистості, у Костянтинівській центральній міській публічній бібліотеці ім. М. Горького у 2003 році було створено Центр громадянської освіти (ЦГО, Центр). У структуру Центру включені довідково-інформаційний сектор та Інтернет-центр, які утворюють єдиний інформаційний простір, надають доступ користувачам як до традиційних, так і до нових джерел інформації. Діяльність ЦГО регламентується Положенням про Центр громадянської освіти, Правилами користування бібліотекою, посадовими інструкціями працівників та Планом роботи Центру.

Метою Центру є вільний і безоплатний доступ мешканців міста Костянтинівка та Костянтинівського району до інформації та знань громадсько-правової тематики, допомога в громадянській освіті жителів регіону, підвищення рівня громадянської компетентності.

Центр громадянської освіти успішно вирішує такі завдання: надання користувачам інформації про основні права та обов'язки, політичні і соціальні структури суспільства, його закони; щодо форм і способів функціонування громадянина у політичному, правовому, економічному, соціальному та

культурному полі демократичної держави; сприяння формуванню власної думки, активної громадянської позиції, розвитку критичного мислення як важливої інтегральної риси громадянина; формування навички участі у соціально-політичному житті суспільства, громади; сприяння моральному становленню громадянина України, формуванню цілісної моральної особистості.

Основними напрямками роботи ЦГО є: вивчення потреб громадян в інформації громадсько-правового характеру; оперативне поповнення довідково-бібліографічного апарату; систематичне поповнення веб-сторінки на сайті ЦМПБ ім. М. Горького; здійснення довідково-бібліографічного та інформаційного обслуговування всіх категорій користувачів відповідно до їх запитів; вдосконалення системи обслуговування користувачів на основі використання нових інформаційних технологій, розширення асортименту бібліотечних послуг; забезпечення доступу громадян до національних і світових інформаційних ресурсів мережі Інтернет; сприяння підвищенню інформаційної грамотності різних верств населення шляхом навчання основам бібліотечно-бібліографічних і інформаційних знань, комп'ютерної грамотності; допомога у засвоєнні технологій дистанційного навчання; створення інформаційної продукції згідно запитів користувачів; сприяння формуванню соціально-активної, інформаційно грамотної особистості шляхом популяризації літератури та інформації громадсько-правової тематики.

Ефективному вирішенню поставлених завдань сприяють розвинені партнерські стосунки з депутатським корпусом міської та районної ради, міськрайонним управлінням юстиції, державним нотаріатом, міськрайонним центром зайнятості, управлінням праці та соціального захисту населення, міськрайонним управлінням пенсійного фонду України, міськими та обласними засобами масової інформації, неурядовими організаціями, серед яких: «Асоціація молоді міста Костянтинівка», міський осередок Всеукраїнського товариства «Просвіта», Донецька обласна громадська організація «Північно-Донбаський козацький округ ім. Павла Полуботка», еколого-культурний центр «Бахмат», Донецька громадська організація «Альянс», Донецький обласний благодійний фонд «Оберіг» та інші. Центр громадянської освіти об'єднує на своїй території різні соціальні структури, встановлює зв'язок з владою для отримання відповідей громадян.

Щорічно послугами Центру громадянської освіти користуються більше 1800 осіб, загальна кількість відвідувань становить близько 8,5 тис. Одним з головних принципів роботи Центру є загальнодоступність. Будь-який мешканець міста чи району може отримати інформацію, яка його цікавить. Склад користувачів ЦГО є різноманітним, однак основний масив – це представники органів місцевої влади, керівники підприємств, юристи,

вчителі, члени громадських організацій, учнівська та студентська молодь, волонтери. Особливу увагу бібліотека приділяє інформаційному обслуговуванню соціально незахищених верств населення, а це безробітні, пенсіонери, люди з особливими потребами. Обслуговування користувачів здійснюється на підставі вивчення їх інформаційних потреб, пов'язаних з професійною, учбовою діяльністю, самоосвітою, вирішенням правових питань тощо. Надання відвідувачам ЦГО бібліотечно-інформаційних послуг відбувається з використанням традиційних та електронних ресурсів, а в основі обслуговування лежить особистісно-орієнтований підхід до кожного користувача.

Центр не має окремого бібліотечного фонду. Література громадсько-політичного характеру зосереджена у читальному залі, де мешканці міста можуть отримати законодавчі та нормативно-правові документи державних і місцевих органів влади, книги і періодичні видання про політичні, економічні та соціальні процеси, що відбуваються в Україні, Донецькій області, Костянтинівці. Чимало користувачів звертається до фактографічної бази даних, що міститься на компакт-диску «Край мой родной – частица Донбасса», який містить цінну інформацію краєзнавчого характеру.

ЦМПБ ім. М. Горького при формуванні довідково-бібліографічного апарату в основному орієнтується на електронні носії інформації як такі, що найбільше відповідають вимогам часу. Сьогодні в ЦГО сформований довідково-бібліографічний апарат, основу якого складають електронний каталог книг (більше 18 тис. записів) та електронний каталог періодичних видань, в якому представлено більше 36 тис. аналітичних бібліографічних записів з актуальних питань політики, економіки, історії, права, науки, культури, освіти. Бібліографічні бази даних «Краєзнавство» (4065 записів) та «Костянтинівка на сторінках періодики України» (522 записи), регулярно поповнюються інформацією з місцевих газет «Знамя индустрии», «Провинция», «Константиновский ветеран», а БД «Муніципальна інформація» (311 записів) містить документи органів місцевої влади, зокрема розпорядження, рішення, програми.

Інформаційно насиченим є краєзнавчий куточок «Моя Донеччина прекрасна, тобі б калиною цвісти!», що розташований у читальному залі. Звернувшись до постійно діючих стендів «Муніципальна інформація», «Програми розвитку Костянтинівки», «Рішення міської ради», відвідувачі бібліотеки можуть ознайомитися зі Статутом міста Костянтинівка, міськими програмами розвитку, зокрема «Культура м. Костянтинівка у 2010–2013 роках», «Боротьба з розповсюдженням наркотичних та психотропних засобів у м. Костянтинівка», «Міська програма підтримки малого підприємництва м. Костянтинівка на 2011–2012 роки», «Програма економічного і соціального розвитку м. Костянтинівка Донецької області на

2012 рік» та ін. Тут представлені місцеві періодичні видання, що висвітлюють діяльність міської та районної влади, громадських організацій.

Щоб ознайомитися з рішеннями органів місцевої влади користувачі звертаються до інформаційно-ділового бюро «Місьцеве самоврядування: законодавство, інформація, консультація», а саме до портфоліо «У міській раді», яке постійно поповнюється. Воно містить матеріали сесій міськради, засідань виконкому, виступи міського голови, результати виконання соціальних договорів, графік прийому керівників управлінь міськради. Відвідувачі бібліотеки постійно звертаються до інших портфоліо. Актуальна інформація міститься у прес-досьє «Нове в пенсійному законодавстві», «Пільги, податки, тарифи», «Довідка. Оголошення. Реклама» «Поради підприємцям міста», «Місцеві податки й збори», «Юридична допомога населенню», «Як оформити пенсію», «Ще раз про приватизацію», «Як молодій сім'ї придбати житло?», «Комунальні послуги населенню», «Квартирне питання», «Ще раз про субсидію», «Пенсійна реформа в Україні», «Інформація на кожен день», «Світ у дзеркалі статистики», «Ваш адвокат», «Промислова Костянтинівка», «Пишемо разом історію міста».

Недостатнє поповнення бібліотечного фонду документними ресурсами підвищує роль електронних інформаційних ресурсів в отриманні інформації. ЦМПБ ім. М. Горького має 17 комп'ютерів, підключених до мережі Інтернет. Для тих, хто не володіє навичками роботи на комп'ютері, працівники Інтернет-центру організують навчання, надають консультаційну і практичну допомогу.

Джерелом громадсько-правової інформації є сайт бібліотеки (<http://konstlib.net>). Постійно оновлюється зміст 25 його розділів. Розділи «Анонс» та «Новини» повідомляють про заходи, що проводяться бібліотекою. Розділ «Рідне місто» містить інформацію про Костянтинівку, її історію, заповідні місця. Мешканці міста беруть участь у форумі, на якому обговорюються різноманітні теми життя громади. Активно звертаються користувачі до запропонованих сервісних послуг, серед яких є не лише ті, що мають бібліотечний характер, а й додаткові. Серед останніх – послуга, що користується попитом і розрахована на тих городян, які шукають роботу. З 2004 р. на сайті розміщуються заявки мешканців міста на розшук рідних та знайомих. За 7 років існування цієї послуги до бібліотеки звернулися майже 90 осіб. Сайт бібліотеки має гіперпосилання на сайти Костянтинівської міськради та Костянтинівської районної державної адміністрації, Костянтинівської об'єднаної державної податкової інспекції, місцевих ЗМІ, Програми сприяння Парламенту II, Програми розвитку законотворчої політики.

На своєму сайті бібліотека повідомляє про цікаві події в житті країни, міста. Наприклад, тут була розміщена інформація про громадську ініціативу –

кампанію «Новий Громадянин», яка стартувала в Україні 2011 р. в рамках виконання Закону «Про доступ до публічної інформації». Метою цієї акції є посилення впливу громади на суспільно-політичні процеси в Україні.

Важливим напрямком роботи Центру громадянської освіти є надання довідкової і консультативної допомоги під час пошуку та вибору інформації. Працівник довідково-інформаційного сектору за індивідуальними та колективними запитами користувачів готує списки і добірку інформаційних джерел, за потребою – коментуючих матеріалів. Бібліографічні довідки відрізняються різноманітністю тематики: «Сутність гендеру та особливості гендерної соціалізації», «Демографічні витоки соціально-економічних проблем в Україні», «Соціальні небезпеки» та ін. Сектор має своїх постійних користувачів, серед яких, наприклад, юрист В. М. Згонник, якого цікавлять зміни в бюджетному, виборчому, кримінально-процесуальному законодавстві; підприємець В. І. Маніна, яка звертається із запитом про земельні відносини. Для пенсіонерів М. В. Пилипенко, М. П. Голика виконувалися бібліографічні довідки за темами: «Пенсійна реформа», «Соціальний захист пенсіонерів», «Зміни у житловому законодавстві».

З метою наближення бібліотечного сервісу до його мешканців у бібліотеці була запроваджена така послуга як віртуальна довідка, що орієнтована на віддалених користувачів. Послуга працює за такою схемою: користувач залишає на сайті ЦМПБ в рубриці «Віртуальна довідка» свій запит, бібліограф довідково-інформаційного сектору готує відповіді, що стосуються наявності конкретного видання у фонді бібліотеки, відомостей про історію, економічний, соціальний та культурний розвиток Донецького регіону, України, інших країн, фактів, які можна знайти за допомогою довідкової літератури та пошукових систем. Віртуальні довідки виконуються протягом трьох днів та надаються у вигляді бібліографічних списків, фактографічних даних або у вигляді посилань на Інтернет-ресурси.

Серед запитань, що надійшли на сайт можна перелічити такі: «Гендерні проблеми у сучасному житті», «Якими законодавчими актами регулюється повірка водяних лічильників?», «В яких книгах можна знайти інформацію про "хеджування"?», «Україна в період перехідної економіки», «Чи можна розводити багаття на території Регіонального ландшафтного парку Клебан-Бик?».

Сьогодні бібліотека діє як інформаційний центр органів місцевого самоврядування, завданням якого є налагодження взаємообміну інформацією між владою та населенням. ЦГО активно використовує таку форму доведення нової бібліографічної інформації до користувача як бібліографічне інформування. Організовано цілеспрямоване групове й індивідуальне інформування керівництва міськвиконкому і райвиконкому,

керівників служб і відділів виконкомів, керівників, провідних фахівців підприємств та організацій міста, підприємців, фермерів та інших зацікавлених організацій і осіб. Результати аналізу запитів користувачів інформації свідчать про те, що їх кількість зростає, а тематика урізноманітнюється. Підтвердженням цьому є такі теми інформування: «Економічна демократія та розвиток місцевого самоврядування», «Державне будівництво та місцеве самоврядування», «Правові аспекти становлення і розвитку місцевого самоврядування», «Досвід організації місцевих фінансів в інтересах територіальних громад», «Психологічна готовність і практична участь населення у місцевому самоврядуванні», «Програми підтримки молоді», «Молодь і підприємництво», «Соціальний захист населення», «Екологія Костянтинівки», «Закон захищає інваліда», «Культурна політика держави», «Народні свята». ЦГО вийшов за межі традиційного уявлення про організацію бібліографічного інформування, перейшовши на новий рівень передачі інформації за допомогою електронної пошти.

На основі замовлень органів влади та громадських організацій фахівці Центру виконують інформаційно-аналітичні довідки з питань вирішення міських проблем, готують бібліографічні списки, оперативну інформацію про нові публікації різноманітної тематики на основі аналітичної обробки документів. Щоквартально випускаються краєзнавчі списки «Костянтинівка на сторінках періодики України».

Особливу увагу ЦГО приділяє формуванню інформаційно-правового простору, що забезпечує доступність юридичних відомостей для кожного громадянина. Здійснюючи роботу з правової освіти населення міста, бібліотечні фахівці окрім сталих форм роботи застосовують нові підходи, спираючись на сучасні інформаційні технології.

Довідково-інформаційний сектор забезпечує користувачам безперешкодний доступ до електронних видань законодавчих і нормативно-правових документів, баз даних «Закон», «Адвокат», інформаційно-пошукової системи «Нормативні акти України», а також надає такі послуги: пошук і підбір правової, ділової, соціально-значимої інформації із друкованих джерел і електронних баз даних; видача довідки про місце й час публікації правового документа; виконання тематичних запитів правового характеру; підбір документів за темою за попереднім замовленням; надання можливості самостійної роботи користувачів із БД правової інформації; навчання самостійному пошуку документів в електронних базах даних; сканування фрагментів документів; складання бібліографічних списків за разовими запитам.

У Центрі громадянської освіти надаються безкоштовні юридичні консультації, для чого до роботи залучені фахівці Костянтинівського міськрайонного управління юстиції.

Виконуючи наказ Міністерства юстиції України від 15 червня 2005 р. за № 61/5 «Про затвердження Типового положення про правову громадську приймальню» та згідно Наказу начальника Костянтинівського міськрайонного управління юстиції і Наказу директора Комунального закладу культури «Централізована система публічних бібліотек», при ЦМПБ у 2010 році була створена Правова громадська приймальня. З її Положенням користувачі та мешканці міста можуть ознайомитися на сайті ЦМПБ.

Правова громадська приймальня створена для надання працівниками Костянтинівського міськрайонного управління юстиції безоплатної правової допомоги малозабезпеченим громадянам. Головною метою діяльності Приймальні є сприяння забезпеченню правового захисту конституційних прав, свобод та інтересів громадян, належної реалізації Закону України «Про звернення громадян». Приймальня надає консультації і роз'яснення з правових питань. Прийом громадян у Правовій громадській приймальні здійснюється юристами кожний другий четвер місяця. Графік роботи приймальні систематично публікується в газеті «Провінция» (розділ «Афіша»), а також висвітлюється в розділах «Анонс» і «Новини» веб-сайту ЦМПБ ім. М. Горького. За період роботи до приймальні звернулось 207 осіб, яким було надано роз'яснення згідно чинного законодавства України. Переважна більшість питань стосувалась пенсійного, сімейного, трудового та цивільного законодавства. Найчастіше до громадської приймальні звертаються пенсіонери, безробітні та студенти.

Інформаційну підтримку роботи Правової громадської приймальні здійснює Пункт доступу громадян до офіційної інформації (ПДГ) ЦМПБ ім. М. Горького, що діє на базі Центру громадянської освіти. До Мережі ПДГ ЦМПБ ім. М. Горького приєдналась у 2010 р.

Мережа ПДГ координується Українською бібліотечною асоціацією у партнерстві з Програмою сприяння Парламенту II за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку. Організація даного напрямку роботи проводиться відповідно до законів України «Про доступ до публічної інформації» та «Про внесення змін до Закону України "Про інформацію"». Метою ПДГ є створення та надання вільного доступу населення до інформаційних ресурсів всіх гілок влади: законодавчих, нормативно-правових актів, статистичних, економічних та інших матеріалів із загальнодержавних та регіональних питань, що дозволяє забезпечити прозорість діяльності органів влади. У вересні 2010 року у місті Керч проходила Всеукраїнська науково-практична конференція «Інформація органів влади для громадян у бібліотеці: пошук, доступ, консультування», організована Українською бібліотечною асоціацією та Програмою сприяння Парламенту II. У роботі конференції брала участь провідний

методист Централізованої системи публічних бібліотек Т. В. Сидоренко, яка представила презентацію «Бібліотека – інформаційний міст між населенням та місцевою владою. Досвід роботи ПДГ до офіційної інформації Центральної міської публічної бібліотеки ім. М. Горького» на презентаційній сесії «Пункти доступу громадян до офіційної інформації у публічній бібліотеці: досвід мережі ПДГ».

Пункт доступу громадян до офіційної інформації ЦМПБ ім. М. Горького дає можливість громадянам отримати інформацію органів влади та дізнатись, яким чином можна долучитись та впливати на законодавчий процес, підвищити якість інформації та її презентації, а також формувати у користувачів навички роботи з мережевими ресурсами державних органів влади та управління.

У ЦМПБ організована постійно діюча виставка «Пункт доступу громадян до офіційної інформації органів влади», де представлені нові видання, які надходять з Програми сприяння Парламенту II та користуються попитом у користувачів бібліотеки: «Інформація органів державної влади України: як шукати і використовувати наявні інформаційні ресурси: програма навчання користувачів публічних бібліотек», збірка антикорупційних законів України, серії інформаційних брошур та відеофільмів «Знайомство з судом» тощо. При ПДГ прийом громадян веде депутат міськради Т. В. Оратовська, до неї звертаються користувачі бібліотеки та мешканці вибіркової ділянки із різними питаннями, зокрема, взаємодії влади і населення, роботи комунальних служб.

Значна частина запитів користувачів ЦМПБ стосується офіційної інформації у галузях народного господарства, наприклад, постанов Кабінету Міністрів України; постанов та інструкцій міністерств і відомств; указів Президента України і законів Верховної Ради України тощо.

Працевдатне населення м. Костянтинівка постійно цікавиться правами робітників і роботодавців, питаннями звільнення з роботи, скороченням, контрактною формою найму, трудовими і колективними договорами, питаннями звернення до суду, а ті, які не мають роботи – правами безробітних, питанням працевлаштуванням та ін.

Особливо багато запитів пов'язано з різними категоріями пільг, матеріальною допомогою, видами відпусток, роботою на неповний робочий день, працевлаштуванням і навчанням інвалідів та їх оздоровленням тощо. Часто цікавляться документами, що стосуються змін у пенсійному законодавстві, виділення землі та орендної плати, місцевих податків та приватизації міського майна.

Наприклад, багатодітна родина Мушинських звернулась з питанням щодо пошуку законодавчих актів про порядок надання пільг багатодітним сім'ям. Надана інформація допомогла їм отримати 50-ти

процентну знижку на оплату комунальних послуг та стати у пільгову чергу на отримання соціального житла.

М. І. Проценко потребував уточнення щодо надання соціальної допомоги та пільг для інвалідів війни. Надана у Пункті інформація допомогла збільшити пенсію на 400 гривень та покращити житлові умови, а саме отримати соціальне житло.

Приватний підприємець Г. М. Бакало звернувся по допомогу з пошуку законодавчої бази, щоб вирішити суперечливе питання, пов'язане з самовільним зайняттям земельних ділянок та самочинним будівництвом. Завдяки отриманій інформації він зумів відстояти своє право на спірну власність.

Пенсіонеру М. В. Пилипенку для перерахунку пенсії потрібно було дізнатися про зміни в пенсійному законодавстві, а пенсіонеру Т. П. Руднику – ознайомитися з правовими актами з соціального захисту населення для звернення в різні установи.

«Нове в житловому законодавстві» – така тема запиту фахівця Костянтинівського міськрайонного суду Р. В. Мудрецького. Отримані нормативні акти були необхідні для ведення справи у суді.

Бібліотекарі ЦМПБ знаходяться у постійному пошуку нових сервісних послуг. Вони підтримали ініціативу Костянтинівської податкової інспекції щодо проведення відеоконсультацій за допомогою Skype-зв'язку. Для отримання консультацій мешканці міста звертаються в Інтернет-центр, працівники якого організують он-лайн-спілкування з фахівцями інспекції. Така форма роботи надала можливість користувачам-підприємцям отримати консультації з питань організації Товариства співвласників багатопверхових будинків, створення фірми з шиття одягу вдома, відкриття магазину секонд-хенд, з продажу косметичних товарів.

Центр громадянської освіти у співпраці з відділами обслуговування проводить значну роботу з популяризації правових знань, доведення правової інформації до користувача. Питання прав людини завжди актуальні для відвідувачів бібліотеки. Тому низка масових заходів, проведених Інтернет-центром, присвячена саме цій проблематиці. На різні категорії користувачів були розраховані Інтернет-урок «Інтернет про права дітей», година цікавих повідомлень «Подолання бездоглядності і безпритульності дітей», віртуальний урок права «Основні права і свободи людини», огляд сайтів «ЗМІ про права людини». Деякі заходи мають практичну спрямованість, як, наприклад, семінар-практикум «Пошук інформації з питань захисту прав споживачів в мережі Інтернет». Семінар складався з теоретичної та практичної частин, впродовж яких учасники отримали відповідні знання та мали змогу застосувати їх на практиці.

Традиційною формою роботи бібліотеки стали Тижні правових знань. Інформаційно насиченим був Тиждень права «Мистецтво жити гідно», проведений для студентів Костянтинівського професійного будівельного ліцею. Особливо вдалими виявилися тренінги «Я – людина! Я – особистість!», «Як себе захистити», «Як уникнути суперечок з органами правопорядку», «Що повинні знати молоді спеціалісти про свої права та обов'язки» – на ці та інші питання давала відповідь експерт тренінгу – Т. О. Борматова, головний спеціаліст міськрайонного управління юстиції. Протягом тренінгу молоді люди з великим задоволенням брали участь в ситуаційних та рольових іграх, які підготували бібліотекарки С. О. Тютюнник та Л. М. Марічева.

День правових знань «Україна. Конституція. Творення», проведений до Дня Конституції України, був розрахований на користувачів різного віку. В цей день у приміщенні ЦМПБ та за її межами пройшли такі заходи: правова консультація «Закон охороняє ваші права», урок державності «Конституція – основний закон України». Правознавча вікторина «Чи знаєш ти свої права?» для учнів пришкольнього табору «Промінець» (ЗОШ № 13) пройшла у формі гри. Учні пригадали права дітей, статті з Конвенції про права дитини, змагалися у спортивних випробуваннях «Крок до права». Юні правознавці розповіли про свої права і обов'язки, як треба поводити себе в суспільстві, школі, вдома. Захід містив не лише ігрові, а й пізнавальні елементи. Бібліограф мережевих ресурсів Т. І. Маяк ознайомила підлітків з веб-сайтами з правової тематики.

Вдалою формою перевірки правових знань молоді є юридичні турніри. Запам'ятався учням 9-11 класів загальноосвітніх шкіл міста й району конкурс «Юридичний турнір – 2010», організований Костянтинівським міськрайонним управлінням юстиції разом з міською й районною міжвідомчою координаційно-методичною радою правового виховання населення. До складу журі входили: начальник міськрайонного управління юстиції І. В. Олейнікова, директор центру сім'ї та молоді Костянтинівської міської адміністрації Т. В. Яіцька, директор центру сім'ї та молоді Костянтинівської райдержадміністрації Н. М. Винниченко. Юні правознавці демонстрували не лише знання своїх прав, а й активну життєву й громадянську позицію. Переможці конкурсу нагороджені пам'ятними призами, що були надані спонсором, яким виступив благодійний фонд «Слов'янин» (голова – А. Ю. Євдокимов). Роботи переможців виставлені на сайті бібліотеки.

Серед інших заходів правової тематики можна згадати День інформації «Механізм забезпечення прав людини у сфері соціального захисту: проблеми гарантій», День муніципальної інформації «Час

пошуків, розчарувань і здобутків. Реформа місцевого самоврядування» (до Дня місцевого самоврядування), віртуальна подорож «Регіональний розвиток та місцеве самоврядування», правова інформина «Право бути собою», інтернет-хвилина «Стань активним виборцем!», огляд сайтів «Громадянин нового тисячоліття» (до Дня захисту прав людини), знайомство з сайтом «Молодь у виборах» тощо.

Фахівці ЦГО спрямовують зусилля на надання відвідувачам необхідних громадянських знань для ефективної участі у суспільному житті. Вони довели, що здатні задовольнити потреби особистості у саморозвитку, виховувати свідомого громадянина, патріота рідної землі.

Бесіда «Ти не загинеш, Україно» (до Дня Соборності та Свободи України), інформаційна година «В нас єдина мета – Україна свята», година корисної інформації «Проблеми молоді – очима молодих» (в рамках Дня інформації «Молодь – інформаційна послуга – професія»), огляд сайтів «Україна: утвердження незалежної держави», «Символи націй» (геральдика в мережі Інтернет), «Виховання історією», знайомство з сайтом «Молодий рух Донеччини», віртуальна подорож «Сторінками віків», урок пам'яті «75 років від часу Голодомору в Україні» в рамках Дня інформації «Народ живий національною пам'яттю», урок рідної мови «І поки живе мова – житиме й народ», – ці та інші заходи дозволяють їх відвідувачам добре орієнтуватися у масиві інформації, відбирати корисне для свого громадянського росту.

Мета Дня інформації «Україна. ХХ століття. 1933» – нагадати користувачам про трагічні сторінки нашої історії. Пам'яті жертв голодомору була присвячена віртуальна презентація книги Роберта Конквеста «Жнива скорботи». Відвідувачам бібліотеки пропонувалась тематична закладка «Голодомор: пам'ятати, досліджувати».

Особливістю комплексних форм роботи, таких як Декади, Тижні права, місцевої демократії, підприємця, Дні інформації з питань прав людини, Дні Європи на Донеччині та Дні Інтернету та інших, є те, що у ці дні кожному користувачеві надається можливість навчитися роботі з базами даних, одержати консультацію кваліфікованого спеціаліста, ознайомитися з новинками бібліотеки та одержати безкоштовний вихід на юридичні, освітні та інші портали Інтернету.

Важливу роль у формуванні громадянина відіграє залучення його до участі у громадських акціях та ініціативах (благодійна допомога, екологічні та соціальні проекти тощо). Уміти визначати життєві проблеми своєї громади, прагнення до участі у їх розв'язанні є ознаками соціальної активності молодої людини.

Протягом 2011 року в ЦМПБ ім. М. Горького реалізовувались проекти «Гендерна рівність і громада» (Фонд USAID) і «Ти – не один. Ми – разом»

(проект співпраці бібліотек з місцевими громадами програми Бібліоміст), до яких активно залучалась молодь та дорослі городяни Костянтинівки.

У межах проекту «Гендерна рівність і громада» було проведено навчання для тренерів з гендерної політики. На тренінгу «Абетка рівних можливостей» його учасники отримали теоретичні знання про гендер, гендерні стереотипи, їх вплив на поведінку людей у суспільстві, наслідки дискримінації, а також з основ роботи тренера. Отримані знання і навички тренери з гендерної політики застосовували під час проведення тренінгових занять для молоді міста. Наприклад, бібліотекарки ЦМПБ ім. М. Горького Л. Костильова та І. Бондаренко використали їх при проведенні інтерактивних форм для студентської молоді, які вчилися відрізнити поняття «стать» і «гендер», визначати сутність гендерних ролей, розвіювати гендерні стереотипи. Разом із тренерами молоді хлопці та дівчата виконували різні завдання. Результатом співпраці студентів і фахівців бібліотеки стало написання слоганів за темою «Жінка у владі – теоретичні права і реальні можливості» і розклеювання постерів, присвячених цій темі, у громадських місцях.

Меттіссон Брейді, керівник проекту «Гендерна рівність і громада», волонтер Корпусу Миру США під час своєї роботи у місті згуртував біля себе учнівську молодь та дорослих, які бажали оволодіти англійською мовою на заняттях «English club», а також запровадив у ЦМПБ ім. М. Горького Skype-конференції «Костянтинівка – Балтімор», за допомогою якого учні Костянтинівки мали можливість спілкуватися з американськими однолітками зі школи Святого Патрика у Балтіморі.

Молоді до вподоби нові форми спілкування, обміну думками. Пріоритетну роль у роботі з користувачами ЦГО відіграють активні форми, що стимулюють творчість, ініціативу, самостійне та критичне мислення і базуються на принципі багатосторонньої взаємодії, тому для них організовуються різноманітні соціально-психологічні тренінги, «мозкові атаки», воркшопи, інтернет-олімпіади, -чати,- конференції. ЦМПБ ім. М. Горького за сприяння посольства США в Україні організувала для цієї аудиторії вебчат на тему літньої програми студентського обміну, вебконференцію «Роль організаційного волонтерства в розвитку спроможності громадян» на порталі «Гурт», інформину до Дня молоді «Міжнародний рік молоді: діалог і взаєморозуміння».

З метою формування у користувачів економічної свідомості, усвідомлення необхідності перетворення кожного працівника на активного, творчого учасника виробничого процесу ЦГО популяризує мережеві ресурси економічного спрямування. Так, для молоді, яка працює у різних галузях економіки були проведені огляди сайтів «Інноваторство – основа підприємницької діяльності» (до Дня підприємця) та «Сторінками

стаханівського руху». Діяльність ЦГО орієнтована на формування активних, позитивно мотивованих на успішну професійну кар'єру фахівців, які володіють сучасними знаннями та інформаційними технологіями. До Дня підприємця в ЦМПБ пройшов День інформації «Сходинки до успіху», до якого увійшли: перегляд нових видань «Книги про бізнес та кар'єру», консультація «НАУ на службі підприємця», віртуальна подорож «Навігатор підприємця у віртуальній реальності».

Бібліотекарі ЦГО володіють значним досвідом проведення різноманітних бібліотечних заходів, що сприяє формуванню кращих моральних якостей людини. Одній з них – толерантності, – було присвячено чимало бібліотечних заходів. Учні старших класів брали активну участь у бесіді «Ми дуже різні, але ми разом». Кожен намагався висловити свою думку щодо ставлення до людей іншої віри, образу життя, мислення. Корисним було для них і знайомство з сайтом «Толерантність як шлях до Європи».

У межах Міжнародного дня пам'яті жертв Голокосту «Жива історія між минулим та майбутнім» була проведена бібліоінформина «Уроки Голокосту як шлях до толерантності». До Міжнародного дня толерантності в ЦМПБ був проведений День поваги й терпіння «Складне поняття "толерантність"», протягом якого відбулась низка масових заходів. Студентам Костянтинівського професійного будівельного ліцею було цікаво брати участь у тренінгу «Толерантність – здатність і прагнення до діалогу», протягом якого хлопці і дівчата ознайомилися з мультимедійною презентацією «Толерантна людина», за допомогою тесту змогли визначити, наскільки кожен з них є толерантним. Творче натхнення та креативність були потрібні студентам для створення емблеми і скульптури толерантності. Участь у тренінгу дала змогу молоді визначитись: для того, щоб досягти успіху у власному житті, не треба витрачати сили на конфлікти, «побутові війни», кожному потрібно виховувати у собі таку рису характеру як толерантність.

Активною формою роботи з молоддю є акції. Спільними зусиллями бібліотеки і ЗОШ № 13 була проведена акція «Свічка добра й милосердя». Її мета – формування та розвиток почуття милосердя, вмінь його реалізовувати. Ідея цього заходу полягала в тому, щоб кожний учасник запалив свою свічку. Учні власноруч зробили символічні свічки з паперу, на яких написали про свої добрі справи і розмістили їх на абонементі для юнацтва. Протягом декількох днів користувачі, які відвідували бібліотеку мали змогу долучитися до акції і запалити свою свічку.

Складовою частиною роботи ЦГО є підготовка різноманітних інформаційних видань: інформаційних листівок, закладок, буклетів, присвячених інформаційним технологіям, передовому досвіду у галузі

громадянської освіти, змінам у законодавстві та суспільному житті. Відвідувачі бібліотеки можуть ознайомитися з пам'яткою-закладкою «Офіційні організації, що забезпечують проведення зовнішнього тестування», інформаційними закладками «Нормативно-правова база з організації дистанційної освіти в Україні», «Земля та право», «Інформація для вкладників ощадбанку колишнього СРСР», експрес-інформацією «Нові телефонні номери», «Пропонуємо вашій увазі контактні телефони служб м. Костянтинівки», соціальною пам'яткою «Де одержати допомогу в важку хвилину?», «Пенсійний калькулятор». Ці матеріали завжди затребувані користувачами. Вони використовуються також під час проведення масових заходів, присвячених Дню міста, Дню Перемоги, Міжнародному дню захисту дітей, бібліотечних вуличних акцій.

Здоровому суспільству потрібні здорові громадяни. Усвідомлюючи це, працівники ЦМПБ значну увагу приділяють популяризації здорового способу життя. З метою інформаційного супроводження проекту «Ти – не один. Ми – разом» фахівцями ЦГО були підготовлені: веб-закладки «Здоровий спосіб життя» та «День здоров'я», рекомендаційні списки «Резерви вашого здоров'я», «Наркотикам – ні!», тематичні закладки «Періодичні видання на допомогу вчителю предмета "Основи здоров'я"», «СНІД: статистика», закладка-цікавинка «Народні перлини про пияцтво», шорт-лист «Харчування та здоров'я».

ЦМПБ ім. М. Горького активно рекламує свої послуги та технічні можливості. Так, 24 травня 2012 року у приміщенні бібліотеки відбулась віртуальна зустріч випускників ЗОШ № 1, для яких останній дзвоник пролунав 55 років тому. Працівники бібліотеки надали можливість немолодим вже людям пригадати свої шкільні роки та побачити своїх однокласників, які мешкають в Канаді та Ізраїлі

Підбиваючи підсумки, можна стверджувати, що створення Центру громадянської освіти Костянтинівської ЦМПБ ім. М. Горького було вчасним і потрібним. Завдяки Центру було створено цілісну систему громадянської просвіти, сформований інформаційний простір, що забезпечує доступність громадянсько-правових знань, сприяє підвищенню культури поведінки, рівня правової культури. Центр працює на укріплення позицій бібліотеки як інформаційного та освітнього центру, є місцем, яке приваблює громадські та творчі сил міста, розширення кола споживачів бібліотечного інформаційного продукту, формування позитивного іміджу бібліотеки серед членів місцевої громади.